„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 151. У Новом Саду у среду 7. (19.) октобра 1887. ГОДИНА XXII.

ЈЕСМО ЛИ НА ДОБРОМ ПУТУ?

I.

О Митрову-дну искупиће се средишни одбор наше странке, да удеси појединости партијске организације. На догледу тога дана, хоћу да кажем своје мисли о томе.

Од кад је код нас др. Полит почео да води неку политику „са вишег гледишта“, почела је са те „висине“ да се шири само магла.

Сваки се сећа оне политичке борбе од пролећа. Ми смо хтели да изађемо једаред на чистину, да разбистримо појмове, да извојујемо сталан, јасан, опредељен програм. Програм је душа странке. Програм исказује странкине мисли; он обележава пут којим мисли странка ићи; он је као неки уговор између појединих чланова странке. Политичка странка без јасног, сталног програма, сушта је несмисао.

Што нико до онда није заступао, нико тврдио, то је учинио др. Полит. Он је први бацио у свет мисао да сад није време програмима. У место светлости и јасног политичког положаја, он је тражио маглу и збрку.

Ми смо још онда указали на неразмишљеност таквог захтева. У логору, у ком није обележен тачан програм, не би се искупила обично ни тројица. Сваки хоће да је на чисто куда иде. Ал код нас беше у оно време збрка; политичке странке не беху прикупљене, и др. Полит је на сваки начин мислио, да ће се око њега искупити људи разноврсног начела, ако он не истакне као главну ствар чврст и јасан програм.

Испунило му се! Али му се испунило и оно, што смо му прорицали. Тешко оном друштву, тешко оној политичкој војсци, коју не везује једна мисао, једна тежња, а што је најглавније, која није унапред тврдо решила да иде једним путем. Она се поцепа у најодсуднијем часу. Др. Полит је хтео међу неким и неким људима да предупреди расцеп при донашању програма, и он је то постигао. Али чим дође до првог озбиљног корака, чим дође до посланичких избора, сумњиви елементи га напустише и г. доктор је могао да ужива плодове своје политике.

Но доћи ће и друге прилике. Онака шарена војска, какву је искупио др. Полит, неће бити способна ни за какав озбиљнији корак. Сваки конзервативац, сваки неискрен присталица слободоумног начела, (кога мисли др. Полит да је фино домамио и преварио) биће као тежак камен на леђима те странке. А сви ти људи скупа отежаваће рад; странка ће бити трома, тешка, неће имати никакве брзине у кретању, и чим се др. Полит покрене да учини ма шта, он ће чути са свију страна: „не“, „не“, па богме имаће и опет прилику да гледа — окренуте пете.

Но др. Полит не беше још у стању да све то увиди. Томе је узрок његова беспримерна усображеност. Он мисли да ће „појава његове особе“ и „сила његова говора“, бити у стању да поведе за собом читаву своју војску, па ма се из каквих елемената та војска састојала. Што је први пут онако грдно настрадао, у томе неће да види плод његове непромишљене и смешне политике, но назире у том демагогију „Заставе“, „заведен народ“ и т. д.

С тога је сад пошао на оном непромишљеном путу још један корак напред. Из Панчева смо добили опширан допис о томе, како се тамо нотабилитети ломе и крају, да ли да следују позиву др. Полита, те да му се и они прикључе. Дабогме не да му се прикључе на основу тога, што су променули мишљење, но на основу тога, „што сад није време програму“, и што у наручја др. Полита имају места сви солидни елементи. Они ако му се и прикључе, прикључиће му се с том намером, да у згодном часу поведу њега за собом, као што мисли др. Полит да поведе њих.

Панчевачки нотабилитети још нису решили, дали да се одзову позиву др. Полита, ал ми би од срца желили да се и то деси. Ново и још срамније наседање можда би поучило једаред др. Полита о неразмишљености те његове политике и о мајушности тог његовог „вишег гледишта“.

И баш у тим приликама, где се с једне стране простире магла и збрка, наша је дужност, да изведемо организацију наше странке на најчистијој основи. Наша организација може и сме бити само прекаљена. Она мора обухватити само људе једних мисли, једних тежња, људе, који хоће да иду јасно прописаним путем. Политичка историја учи нас, да су само оне странке напредовале, растиле и побеђивале, које су биле собом на чисто, које су имале јасан програм. Странке, које су лутале по тами, без јасна програма, странке, у којима се измешаше људи разних мисли и начела, увек су се распадале на првом озбиљнијем кораку.

Ми смо добро почели, немојмо дакле скренути ни једну стопу са започетог пута. Да нас нема више но троје, требали би само корачати започетом стазом, па би била будућност наша. Овако не сумњајмо ни најмање у успех. Кад дође ма какво теже питање, ма какав озбиљнији час, те се почне распадати све оно, што је везано неком магловитом идејом; кад овлада расуло у редовима оних, који немају тачног програма, онда народ мора у нами имати странку јаку и чврсту, са поштеном, слободоумном метом, која ће га повести напред. Таква је странка нужна нашем народу; у то име дакле истрајмо; у то име наша је будућност.

Писмо из Бугарске.

Рушчук 2. Октобра.

Софијски власници са принцом Фердинандом на челу одиграли су 27. Септембра опет врло жалосну али и гадну игру са бугарским народом. Тог дана, као што је познато, били су избори посланика за народно собрање.

Знате, да је у Кутловици дошло до сукоба између војске и жандара, и то тако, да је било и мртвих глава. Жандари су 17 њих од народа убили, а 35 тешко ранили. Ствар је овако текла, као што очевидци казују. Још 16. Септембра сазвао је кутловички начелник из свог среза кметове, па им стане претити, ако народ не наведу да гласа приликом избора за владине кандидате, да ће их затворити и предати суду. Кметови не хтедоше обећати, да ће радити по начелниковој вољи, већ се неки позиваше, да, знајући расположај у народу, неће му смети ни спомињати владине кандидате, а четворица њих усудише се начелников поступак још и незаконитим да назову. Ту четворицу начелник одмах затвори. Сутрадан дођоше 50 сељана, да моле начелника, да их пусти, и нудише му свакојаке гаранције, али он не хтеде ни да чује, шта га ови моле. Тих 50 сељака причају, како су чули ону четворицу, где вичу из тамнице, запомажу и моле: продајте све, не жалите ничега, ма колико новаца искао, само нас немојте оставити да ноћимо овде, јер ћемо умрети од боја и мучења! — Дође тако и дан избора. Народ се скупи на 3500 душа на место избора. Кад га начелник позва да приступи избору, изјави, да није дошао да гласа, него да тражи, да се пусте затворени кметови. На то начелник повиче жандарима: „Растерајте ту стоку!“ Али и народ одмах за тим повиче: „Доле с владом! Доле с таким вагабундима, што народ називљу стоком, овај народ, што их храни као прасце!“ Начелник са жандарима једва је уграбио да побегне у здање, где му је звање. Али сад наступи крвава борба. Почеше каменице летети, стадоше прозори да прште а врата да се кр'ају — а из нутра опет жандарске пушке да грме. Народ није имао никаква оружја, па зато, можете мислити, како се очајно борио. Борба је трајала све до после подне, док није војска из Лома стигла. Народ је предводио Петар Попов, старац од 65 година, који је неколико пута био биран за посланика, а кад лане власти не дадоше, да народ бира човека свога, П. Попов оправи протест са 1270 потписа руском цару, у ком протестоваше против продане противруске политике Батенбергова регенства.

У Лом-Паланци изјавише бирачи, да неће пре приступити гласању, докле власти не пусте Димитра Оклева, Илију Ферчова и још неке припознате личности, које затворише у Видину, а тако исто неке, којима забранише, да не смеду излазити из својих кућа. Но сресски начелник превари неке бираче да уђу у звање бајаги на договор, а жандари, кад они уђоше, затворише за њима врата, па их стадоше тући голим сабљама, а на пољу међутим засвира труба — војска дојури са натакнутим бајонетима и народ се одатле распрсну. Остадоше да гласају само неколиконосача и слуге окружног управитеља.

У Видину хтедоше власти да затворе опозиционара Тана Зајкова, но народ не даде. Почеше да падају крупне речи између народа и жандара и власти се поплаше да не дође до сукоба. Стаде се и војска на градским бедемима указивати, а народ, кад је виде, поче да виче: Живела Русија!

Дошло је до тога, да је народ стровалио ковчежић са гласовницама, па ове растурио и подерао, јер поред свага тога је сав народ био за народне кандидате, Тана Зајка и још једнога опозиционара, хтедоше силом да му наметну Стојлова и Хаџи-Марина, па у напред напунише кутије за гласовнице цедуљама, на којима беху имена ове двојице. Но народ им ту ујдурму предупреди.

Разбојницима као да најбоље иде у Бугарској. Они крстаре по земљи, нападају путнике, а нарочито поште, и отимљу новац од њих. Влада гони по читава села у потеру за разбојницима, али до сад све узалуд.

Из Кистендила јављају, да су се у кистендилском округу многа села побунила против владе и против Кобурга. Војска у Кистендилу и Радомиру не може ништа против тога да учини, јер се многи војници придружише побуњеницима. Влада је захтевала од мајора Попова, да од софијског пука пошље тамо један део војске, но Попов не хтеде послушати. Влада би хтела да Попов заједно са својим пуком оде из Софије, па у Софију да дође трновски пук. Попов то неће. Вели, да то његови официри неће.

Да вам јавим, како је принц Фердинанд дочекан у Цариброду. Поред свег усиљавања, претње и т. д. од стране начелникове, нико се жив не маче, да се спреми дочек. Тек у вече, у зло доба, кад начелник попрети кмету, да ће га тући, пристане овај, да подигне славолук. И нека-

ЛИСТАК.

„РОБИЈАШКЕ“ ШКОЛЕ.

Нема данас више онакових затвора, каквих је било пре. Прошло је доба када су постојале мрачне и влажне тамнице, у којима су се легле „гује и јакрепи“, а вода допираше до чланака.

Но морам унапред рећи, да сад не говорим о општинским затворима. У Угарској има општинских затвора, такозване „буваре“, у којима би и „гује и јакрепи“ — угинули. У те затворе стрпају на неколико дана циганчад, која краду кокошке, а за време избора обично и кортеше из опозиције. То су затвори за ноћ-две.

Ја говорим овде о великим казненим заводима, у којима тешки осуђеници издржавају казну. То су читаве палате, са чистим патосаним собама, то су заводи, у којима су за млађе осуђенике подигнуте школе, каквих нема свугде ни по варошима, то су заводи у којима има по неколико цркава и капела.

Но ја ћу да говорим о школама. У овај мах препиру се по мађарским новинама управитељи вацког и будимпештанског казненог завода о томе: Како је најлакше научити румунске заточенике мађарском језику? Одиста занимљиво питање!

Али већ из тог питања могу да увиде читаоци, да је несита жеђ за помађаривањем допрла већ и у затворе, те тражи и међу робијашима жртве. Заточеничке школе, које по другим државама врше племенити задатак, код нас ће све већма да се заошијају у другом правцу. Као све школе код нас, тако и робијашке, треба у првом реду да — помађарују.

Још пре четири године писао сам у негдањем вршачком „Српству“, понешто, што ми беше упало у очи, за време мог бављења у белоцрквенском чреском затвору. У том затвору има увек највећи део Румуна, Срба, Немаца; — Мађара нема ни 10 процената. И мора тако бити, јер у области, коју захвата белоцрквански сресски суд, готово и нема Мађара. Тај затвор има и своју библиотеку. И у тој библиотеци која се састоји из неколико стотина свезака књига, било је неколико немачких, две српске, ни једна румунска, а све остале — мађарске У другим је затворима исто тако. Ако нађеш српску, румунску, немачку библију, то је све. Читава библиотека је из мађарских књига, те тако осуђеници других народности не уживају она права, која им закон даје; за њих не постоји библиотека, јер је — не разумеју.

Но како је са школама по затворима? — По закону, сваки заточеник од своје 30. године мора похађати школу. Неколико пута био сам да обиђем „казнени завод“ у Вацу, па ме је школа понајвише занимала. Школске просторије су велике, високе, малте не удешене по свима правилима хигијене. По дувари висе земљописне карте, ту беху рачунаљке, глобуси, скамије широке, као уски столови. Учитељи су махом интелигентни људи, који су дабогме свршили и учитељску школу. Предавања трају около 2 сата дневно, а учи се наука вере, читање, писање, рачун, мађарска историја, црквено појање, земљопис, природне науке и за тим нешто о законима и дужностима грађанским.

У вацком казненом заводу има редовно око 800 осуђеника, међу тима около 300 Румуна и око 100 Срба. Остали су Мађари. Немаца има мало. Један од учитеља говорио је прилично румунски, а други доста рђаво српски. За прво време, у првој години служили су се и српским и румунским језиком, ал у доњијим разредима не. Предавачки језик био је тамо мађарски.

Нема никакве сумње, да Немађари заостају у успеху. Прописане предмете могу свршити само Мађари, који знају језика, а Немађари обично једва науче мађарски читати, писати и нешто натуцати. Но то и јесте главно. Замислите кад који Румун после трогодишњег затвора пише кући својима, мађарско писмо. Та ту сваком мађарском шовинисти мора поћи вода на уста. А права цељ школе? Е, то је друго што; на то се нико не осврће. Нико не пита: Зар не би боље било да ти људи науче на свом матерњем језику читати и писати, да науче нужне предмете који ће им требати за живот, јер што ће им доцније оно мало мађарског језика у пуком влашком или српском селу?

Ово се противи самоме духу закона, таква настава не би смела бити. Ал ко то пита? Данас се Бела Ацел јавно препире са управником вацког казненог завода, како ће лакше румунске заточенике научити мађарски.

А зашто баш румунске заточенике? Зашто не на пример и српске? Ово питање је одиста занимљиво, па донекле и чудновато.

Ко год је имао посла са простим румунским народом, тај ће знати шта значи оно: „ба.“ То значи: „не“, па „не.“ Прост Румун неће говорити на слободи друкче но румунски, па да га сечеш. У околини Вршца н. пр. има доста румунских села. Има Румуњкиња, које по десет и више година долазе у Вршац на пијацу, те продају живину, јаја, масло, али ни једна не збори једне српске речи. Питајте: пошто? она вас гледа и чини се да не разуме. На тај начин дошло је дотле, да сви вршчани Срби и Немци научише румунски. Бива да се уда Румуњкиња за Србина, и то у чисто српско село па за две године говори не само цела кућа румунски, но и комшилук, а она „не зна“ српски ни беле. У Србији су Румуни исто такви.

кав се славолук подиже. Сутрадан дође принц, али народ не излажаше из кућа. Све, што су могли још за дочек скупити, то је 50 јаја за ручак.

Све ово, што вам до сада јавих, чуо сам од очевидаца. Ја вам то на брзу руку саопштавам. —нтђ.

Политички преглед.

Како је у Босни и Херцеговини. „Н. Листу“ пишу из Мостара: „Враћајући се са свог кратког путовања, запањих се од чуда гледајући на свакој стази жандаре и полицију близу Мостара. Стотину мисли врзло ми се памећу у један мах, док ми најпосле један познаник исприча да је берба винограда, те да су бајонети само зато истакнути, да десетари узмогну свој посао по вољи обављати. — Ове године сва житија, а по готово зелен изневерила је, па се од народа сад захтева да грожђем тај мањак подмири. — Тај мањак како се каже неће само подмирен бити, него ће пребацити десетина прама лањској години до 10.000 фор. — То је лако појмљиво, кад се промисли да је од пронађеног вишка обећано још постотака десетарима. Али непојмљиво нам је да то влади неупада у очи, да баш кад је гора летина, издашнија је десетина. И први се година обављао попис десетине ув тужбе сиромашног народа, но ове године је прегустило. — А што да речемо о главару те дружине, који шаље жандаре за овогодишњи порез у куће да многим за кућу најнужније ствари узимљу, и порезном уреду носе без да је ико за плаћање пореза опоменут? Заиста жалосно!“

Једна законопреступничка осуда.

(Наставак.)

Дне 28. фебр. 1884. изишла је презид. наредба о исповијести, која је наредба у овим главним ријечима: „Човек, кад у грех какав, а нарочито тешки падне, унутарњи судија, савест његова, трза га и мучи .... У таком жалосном положају ... много пута само просто кајање није довољно за упокојење узнемиреног духа ... али искрена исповест грехова својих пред свештеним лицем уз истинито кајање, духовним саветима духовника поткрепљено и отпустом разрешено, доноси ... утеху, мелем .... Добро је ово знала уважити и св. православна црква наша, кад је исповест с кајањем не само световњацима него и свештеним лицима наложила ... побуђени се налазимо најстрожије наложити .... да сваки поједини између свештеника сваке године (кад и гдје каже протојерej) исповест ... има учинити..“

Та наредба није јасна, што не би требало, да смије бити! Та наредба има три смисла! Она каже: а) „Кад“ човјек у гријех падне, у „таком“ жалосном положају „много пута“ довољно је само „просто кајање“; б) „кад“ човјек у гријех падне, у „таком“ жалосном положају „много пута“ није довољно „просто кајање“, него је потребна и „исповијест“; в) свештеник „сваке године“ пада у гријех, и с тога „сваке године“ има исповиједати се.

Први смисао каже ово: Богдане! Кад паднеш у гријех, у таком жалосном положају ако ти је само просто кајање довољно на умирење духа не мораш онда и онда у Велики Бечкерек или камо нареди протојерej путовати на исповијест!

Други смисао вели ово: Богдане! Кад паднеш у гријех, у таком жалосном положају ако ти само просто кајање није довољно на умирење духа, него ти је потребна и исповијест, мораш онда и тамо, кад и камо нареди протојерej, путовати на исповијест!

Трећи смисао каже ово: Богдане! Сви свештеници у тамишградској дијецези, и ако су одбјегли једном од нечистота свијета познањем Исуса Христа (а то у рукоположењу, 9. правило неокес. сабора), опет зато заплећу се у њих, и то сваке године, те им се и сваке године догађа истинита приповијест: пас се повраћа на своју бљувотину, и: свиња, окупавши се, у каљужу (2. Петр. 2, 20 и 22), — те лаж је дакле 111. правило карт. сабора, које вели: „Који каже, да Божја благодат, којом се добија оправдање кроз Исуса Христа, има значаја само ради опроштаја почињених већ гријехова, а не пружа уједно и помоћ да се други не чине, нека је анатема“, и лаж су даље ријечи Светог Писма, да свештеници, који ваља да су учитељи, не требују, да се уче које су прва слова ријечи Божје, не требују да су дјеца, којој треба млијека, а не јаке ране (Јевр. 5, 12. и 13.), него треба да оставе почетак Христове науке, и да се даду на савршенство: да не постављају опет темеља покајања од мртвијех дјела и т. д. (Јевр. 6, 1,) — и лаж је даље, да се може умријети гријеху (Римљ. 6, 2.) те престати од гријеха и остале вријеме живота свога не живјети више жељама човечјим, него вољи Божјој (1. Петр. 4, 1 и 2), — и лаж је даље, да се може васкрснути с Христом (Кол. 3. 1.), те да човјек не живи више, него да живи у њему Христос (Гал. 2. 20), и ако то значи да нема васкрсења мртвијех, па дакле да ни Христос није устао, те да је узалуд и вјера наша (1. Кор. 15, 12—14), — једном ријечи, Богдане, лаже Свето Писмо, да је интенција хришћанства то, да нестане грјешника са земље (Пс. 104, 35,) те према томе да треба да их је све мање, а да се сваки дан умножава друштво онијех, који се спасавају (Дјел 2, 47.), како би једаред сви људи спасли се и дошли у познање истине (1. Тим. 2, 4), те тако спасени ходили у видјелу (откр. 21, 24,) и не спотицали се више (Јов. 11. 9.) т. ј. да се дочека свијетла будућност, којој се надамо по вјери својој (11. чл. вј) у којој не ће више залазити сунце, нити мјесец помрчати, јер ће Господ бити видјело вјечно, и народ бити сав праведан (Ис. 60, 20 и 21), јер је интенција хришћанства, уз пркос Св. Писму, то, да људи слободно могу бити и остати безумници и понављати своја безумља (Прич. 26, 11), па сваке године само исповиједати се, па мир, — и ако би то могло ићи без краја, без цијели друге, него да људи остају гдје су ту су, без напретка, што би било противно свему и свакоме закону Божјему и природноме! С тога, Богдане, мораш онда и тамо, кад и камо нареди протојерej, путовати на исповијест!“

Шта су сад? помислио сам.

По првом смислу и у првом положају није ни потребна „исповијест“, него је довољно само просто кајање. По другом смислу и у другом положају потребна је „исповијест“, и, према наредби о исповијести, потребан је и пут на исповијест. По трећем смислу утјерује се у лаж Св. Писмо и цијели закон божји и природни, те ни не пита се за положај, нити за потребу исповијести, него се слијепо заповиједа и слијепа послушност тражи, што је све са свим незаконито и ружно. 6. прав. Карт. сабора каже: „Нико није противу пророка; нико противу јеванђеља поступио, а да је остао без казни.“ А Монтескије каже: „Der bleibe Gehorsam fetzt Unwissenheit voraus bei dem, welcher gehorcht; er setzt Unwissenheit voraus selbst bei dem, welcher befiehlt.“ А код ствари вјере, према основи хришћанства, не смије ни бити натјеривања, него „ваља унутрашњи расположај душе да производи дјела.“

Шта ћу сад? помислио сам и опет.

Кад сам у првом, а кад у другом положају, па баш и кад сам пао у гријех, те кад сам у таком жалосном положају, ко има да пресуди? запитао сам се.

9. правило Неокес. сабора одговорило ми је: „Ако ти гријех није јаван, сам пресуди“. А Василије Велики одговорио ми је (10. правило): „Ми нијесмо да судимо срца, него морамо судити по ономе, што чујемо“. А 4. правило Дионисија Александријског одговорило ми је: „Људи нека слушају своју савјест, и нека сами себе испитају“.

Одлучио сам се дакле, да први и други смисао прихватим, а трећи одбацим.

Да се тако одлучим, нагнало ме је још нарочито и ово, што иде:

Исус Христос каже (Марк. 2, 17.): „Не требају здрави лекара него болесни. Ја нијесам дошао да дозовем праведнике но грјешнике на покајање.“

Јован Златоуст вели у једној бесједи својој „о покајању“ (Златоустове бесједе од Ал. Павловића, стр. 19): „При грешењу да се кајемо.“

Исти (у истој књизи, стр. 22.): „Јеси ли згрешио, дођи у цркву, реци пред Богом: згрешио сам.“

Исти (стр 83.): „Грешла она жена, кад је зажелила спасење, покајала се.“

Књига „Разсужденіе о постахъ костоучныя церкве“ (1794) каже (стр. 66.): „Время есть покаянію, когда грѣхами себе отлагошена быти отвращаемо.“

Књига: „Православное ученіе“ издана „съ поткерждениемъ митрополита“ (у Бечу 1784.) вели (стр 145.): „Исповѣданіе должно быти тогда, когда совѣсть мѣнитъ обличеніемъ какова инѣздъ грѣха.“

Српски митрополит Михаило каже у трећој књизи бесједа својих (стр. 118.): „Често су и праведници падали у грехъ, као што знамо, да е царъ Давидъ прелюбу и убійство учинио, а апостолъ Петаръ одрекао се Христа, али су се они покаяли и спасли. Па зато и мы кадъ учинимо буди кои грехъ, треба да се покаемо.“

102. правило VI. вас. сабора вели, да треба да се лијечи онај „који болује.“

Исто вели, да ваља да се потражи „изгубљена овца.“

Књига „Учење католичанске православне цркве од Владимира Гете, свештеника и доктора богословије православне цркве“, превео Мил. Парента, слушалац православне богословије у Задру (Задар 1886) вели (стр. 91.): „У тринаестом вијеку римска је црква издала формалну црквену наредбу о годишњој исповиједи, обвезујући свакога тој наредби, под пријетњом смртног гријеха, то јест, осуде ... Источна католичанска црква није издала никакве формалне наредбе у овом одношају; она се задовољила опћом обвезаности, да се дотични исповједи, кад осјети потребу (Ко има да „осјети“ потребу? Човјек сам! Богдан Кузмановић)

Нека ми нико не рекне: Богдане! Стани мало, зар је интенција хришћанства заиста то, да све мање буде потребе исповијести, и у свијетлој будућности, којој се, како кажеш, надамо по 11. члану вјере своје, и у којој ће, како велиш, бити народ сав праведан, да је ни не буде више?! Зар онда да више не буде „исповијести?“

Јер томе бих одговорио ово:

Онда неће ни бити „исповијести“, као ни цркве што неће бити (Откр. 21, 22,) а по намјери божјој, по вољи божјој, јер онда неће бити ни вјере, пошто нам неће бити нужна! „Православное ученіе“ вели (стр. 70.): „Вѣра къ сей токмо жизни есть, а къ будущей мѣста имѣти не будетъ, яко тамо узримъ Бога лицемъ къ лицу, и полный возсіяетъ славы его свѣтъ. Сіе о вѣрѣ изъясненіе твердо поматовати надобно, яко на ономъ все утверждается христіанство.“ А „жизнь будущаго вѣка“ тек ваљада неће и данас ко држати да ће бити негдје за облацима, јер по науци Исуса Христа овдје ћемо сви „васкрснути“ (освијестити се, 1. правило Григорија Ниског: „Васкрсење је уздигнуће од грјеховног пада“, а 75. правило Василија Великог вели, да је освјешћење избављење од гријеха), овдје „узнијети се“ (узвисити се над прљавштинама, да их више ни не видимо), овдје вјечни живот (трајно добро живовање) имати! Чуј, човјече, шта вели књига „Јеванђеље природе“ (награђено из књижевног фонда И. М. Коларца) на стр. 83.: „То је права несрећа, што многи људи живе у том убеђењу, да човек своју задаћу не може постићи овде на земљи, на овоме свету, него тек после смрти — на ономе свету.“ И на страни 86.: „како је то будалаштина, рачунајући на неки будући живот, промашати цели овоземнога живота. Да нису људи вековима тако много о небесима сањали, данас би човештво много напредније било!“

Та Исус Христос дошао је да раскопа (свршен глагол) дјела ђавоља (1. Јов. 3, 8.), а не да их раскопава, дакле вјечито раскопава, без краја, дакле без успјеха!

Та Исус Христос каже: „Будите савршени (Мат. 5. 48.) Па ако ћемо вјечито имати потребе исповијести, не ћемо никад бити савршени! А онда би боме Исус Христос био лажов или варалица! Видиш ли, човјече, на шта излази лоћика трећег смисла наредбе о „исповијести?!“

Та ми чекамо „ново небо и нову земљу гдје правда живи.“ (2. Петр. 3, 13.)! Па зар се варамо? Или ће зар и правди требати „исповијести?!“

Или зар ко мисли, да се не може не гријешити?! Али шта би онда с овим што иде?! 112 правило Карт. сабора вели: „Који каже, да благодат Божја; која бива кроз Исуса Христа, пружа нам помоћ у томе само да не гријешимо, али нам она не помаже, да оно, што смо познали, да морамо чинити, будемо уједно и расположени и кадри учинити, нека је анатема!“ А самошки парох Ал. Павловић, тукући покојног доловског пароха Ђорђа Мандровића, у својој „Одбрани православне цркве“ посвећеној пок. епископу Емилијану, каже (стр. 61.) „Да није могуће да има праведника, онда би васцела Христова наука узалудна и без цели била, а васцели морал и појам о богоподобности илузоран!“ А да праведницима није потребна „исповијест“ то тек увиђа већ свако! Рећиће ми ко: Стани мало Богдане! Казао си, да трећи смисао наредбе о исповијести утјерује у лаж цијели закон Божји и природни! Доказао си то већ, али молим те реци ми у корист те тврдње своје још коју!

Брате! Ево ти:

Шта вели закон Божји, који на то иде, „да се сврши приједступ, и да нестане гријеха, и да се очисти безакоње и да се доведе вјечна правда“ (Дан. 9, 24.), па да, да, са свим престане и потреба исповијести? И шта каже трећи смисао наредбе?

Ево шта:

Закон Божји вели: „Отријезните се један пут као што треба, и не гријешите“ (Кор. 15, 34.), — те да не морате сваке године ићи на „исповијест!“ А трећи смисао наредбе о „исповијести“ пориче то, те вели, да се ми свештеници не можемо никад отријезнити, те да нам је сваке године потребна „исповијест!“

Закон Божји вели ономе, што је оздравио: „Ето си здрав, више не гријеши“ (Јов. 5, 14.), — да не мораш опет и опет ићи у Велики Бечкерек и трошити новац свој и вријеме своје! А трећи смисао наредбе о „исповијести“ пориче то, те вели: Закон Божји говори што није могуће, јер ти не можеш, да опет и опет не гријешиш, и с тога спремај опет и опет новаца и времена да идеш опет и опет у Велики Бечкерек, да опет и опет трошиш новац свој и вријеме своје, док не издаш сав новац свој бирташима у Великом Бечкереку и док се не научиш да на непотребне ствари трошиш вријеме своје!

Закон Божји вели: „Ни један који је рођен од бога, не гријеши, него који је рођен од бога чува се“ (1. Јов. 5, 18.), — дакле нема потребе „исповијести“! А трећи смисао наредбе о „исповијести“ вели, да се нико не може чувати, те да сваком сваке године треба „исповијест“!

Закон Божји вели: „Ко иде за Христом, не ходи по тами“ (Јов. 8, 12,) — те нема неволе да се искобељава из помрчине! А трећи смисао наредбе о „исповијести“ пориче то, те вели, да свештеници вјечно морају ићи по тами, и вјечно, сваке године, морају искобељавати се из помрчине!

Закон Божји вели: „Најпоузданији је лијек, клонити се од гријеха“ (3. правило Василија Великог), — па да се човјек не мора трцкати и трошити сваке године путујући у Вел. Бечкерек! А трећи смисао пориче то, те вели, да то није најпоузданији лијек, него да је најбоље не клонити се од гријеха, па красно сваке године трцкати се и трошити путујући у Вел. Бечкерек, док бар не истресеш и џигерицу и сав новац, докле се не упропастиш! И т. д.

А шта вели закон природни?

Ево шта:

Закон природни вели: „Ко је пао, нека устане!“ — Е, али трећи смисао наредбе о „исповијести“ вели: „И ко није пао, нека устане!“

Закон природни вели: „Ко је зашао, нека се врати!“ — Е, али трећи смисао наредбе о „исповијести“ вели: „И ко није зашао, нека се врати.“

Закон природни вели: „Кад чија кућа опадне, нека је газда оправи!“ — Е, али трећи смисао наредбе о „исповијести“ вели: „И кад чија кућа не опадне, нека је газда оправи!“

Закон природни вели: „Кад човјек допадне ране тјелесне, нека оде лекару, да му метне мелем!“ — Е, али трећи смисао наредбе о „исповијести“ вели: „И кад човјек не допадне ране тјелесне, нека отиде лекару да му метне мелем!“

Закон природни вели: „Кад ти на њиви нарасте трње, отиди и искрчи трње!“ — Е, али трећи смисао наредбе о „исповијести“ каже: „И кад ти на њиви нарасте чисто жито, отиди и искрчи — шта? жито? И т. д. И. т. д.

Први и други смисао у духу су дакле Св. Писма и цијелог закона Божјег и природног, — и за то сам их прихватио! А трећи смисао противан је духу Св. Писма и цијелог закона Божјег и природног, — и зато сам га одбацио!

А јесам ли имао права, да трећи смисао тај одбацим?

Имао сам не само права, него и дужност.

Ево:

Метнимо на страну први и други смисао наредбе о „исповијести“, и узмимо само трећи смисао. Доказао сам, да је исти трећи смисао наредбе противан духу Св. Писма и цијелог закона Божјег и природнога. Шта имамо по томе пред собом? Василије Велики (1. правило) каже: „Раскол је, кад се о покајању различито мисли од оних, који цркви припадају.“ Имамо дакле пред собом „раскол!“ А „раскол“ тек неће нико рећи да нијесам имао права и дужност да одбацим! Но ево доказа, да сам имао за то права и дужност. (Свршиће се.)

Књижевност.

Стигла је уредништву на приказ нова књига:

На странпутици. Приповетка из српског народног живота написао Милутин Јакшић. — Прештампано из „Стражилова“. — У Н. Саду. Српска штампарија дра Св. Милетића. 1887. — Осмина, страна 125. Цена? —

Млади приповедач сузбија у овој причи Назаренство. Књига има доста добрих страна: тенденција је врло добра; причање тече лако, неусиљено; језик је леп и чист. Главна јој је мана, по нашем мишљењу, што је писац удесио, да Младен пређе у Назарене — из љубави. Тога није требало да буде. Прича би много боље решила своју задаћу, да је у њој верно и пажљиво нацртан најчешћи, обичан начин, којим Назарени наш народ заводе. При том сигуно врло, врло ретко игра главну улогу — љубав. Па за што је писац баш тај најређи случај изабрао за свог главног јунака? Осим тога требао је много оштрије да истакне штетни утицај Назаренства на сам живот нашег народа. Узмимо, да Карл није назаренски апостол, него да је обична неназаренска варалица, а остало све да је онако, као што је у приповетци. Па шта би било? Младен би и опет зло прошао — и без Назаренства. Па и распикуђа Емил с пијаницом Митом. У опће у читавој приповетци нису довољно стварно истакнуте штетне последице Назаренства самог по себи. А то је било баш најнужније.

Приповетка, разуме се, због тог није ништа изгубила од своје лепоте ал се мало удаљила од своје праве задаће. С особитим уживањем прочитасмо н. пр. онај одељак, где је онако вешто нацртано измирење Леонтијево с Николом. Красно је описана и она прва назаренска скупштина. Поједини карактери су врло пажљиво израђени. Само попа, попа ... Баш смо се љутили на њега, што тако много сања а тако мало ради. Назаренство се шири по селу, а он — он тек почиње да мисли о њему! Нит учитељ, нит он да се заузму, те да обавештавају народ. Па да ко ће онда? Зар само — приповедачи?..

У изради се поткрала по где-где понека мања почетничка погрешка, ал то је напослетку неизбежно. Добре су стране јаче, те је с тога књига доиста лепа. Ми ју препоручујемо српској публици.

С. С. М.

*

Фијакер бр. 13. од Ксавија д' Монтепена. Превео с француског П. М. Свеска I. Авеј и Берта. Цетиње, 1887. Државна штампарија.

Дође нам пре неки дан случајно и та књига до руке. Знали смо, да је излазила у подлистку „Гласа Црногорца“, те смо ју с тога прегледали. Није нам ни на крај памети да критикујемо ту књигу; штета би било да ради тога запремамо ступце „Заставине“, јер је то прост „Schauer-Roman“ најниже врсте. Садељан је по стереотипном калупу за ту врсту. Друго је нешто, ради чега поводимо разговор о том делу.

То је случајно прва књига, која је нами у руке дошла са Цетиња, из црногорске државне штампарије. Нами је жао што нам је дошла до руке; волели би смо, да ју никад видели писмо и да не знамо за то издање црногорске државне штампарије. Је ли државна штампарија штампала ту књигу за Црногорце? Њима зар таке душевне хране? Њима, код којих се књижевност услед политичких прилика морала закаснити, те је нужно да се изабере најправији, најкраћи пут процвату народне просвете, да би се и они са својом браћом изједначили? Ми и то осуђујемо, што је такво дело излазило у подлистку „Гласа Црногорца“. Зар поред оних подлистака, Лазе Костића „Фијакер бр. 13.“? Но узмимо, да је тако морало бити; да је услед тешкоће уређивања једног листа на Цетињу или из другог каквог разлога морао да дође и тај „Schauderroman“ на ред. Да је на том прошло, могло би се још које-како и оћутати. Али зар је нужно било прештампавати га у књигу, те га пружити — црногорском народу. Ми тврдимо, да то не само што није нужно, него је чак и шкодљиво, те смо се с тога и латили пера, да то осудимо. Треба осудити издавање таквих дела и код нас и у Србији, а у Црној Гори мора се још оштрије напасти такав лакомислен потупак. Зар се може и сме допустити да тако младе клице књижевног сада у зачетку угуши коров?

С. С. М.

Пређу касарну, проведу у њој годинама међу Србима и ни један не говори српски.

Но зато и јесте чудновато, да у затвору Румуни много боље напредују у мађарском језику но Срби, Словаци, Немци. Нарочито Србин не напредује никако. „Никад ја то нећу научити“, рекоше ми бар десеторо њих кад их запитах. Но пошто Румуни лепо напредују, то се највише и брину око њих.

А откуда је то? Покушао сам да дознам, па ми је један од вацких учитеља растумачио. Он рече: „Завирите у књиге, где се бележе заточеницима казне, па ћете видити, да су Румуну „најбољи апсеници.“ Они су мирни, дисциплинирани, послушни; с њима имамо најмање посла. Бољи су и од Немаца. Тек за Немцима долазе Срби и Мађари. Они подједнако тешко издржавају затвор. Немирни су, џандрљиви, јогунасти. Но све то није ништа према Циганима. Има неколико њих, али ни једног нећете видити у школи, на раду или у шетњи. Они вечито издржавају казне по мрачним ћелијама, немају ни мрве дисциплине, вечито грде, руже, свађају се, туку се. Научили су вазда у слободи без закона, без реда, без дисциплине, па им овај запт тешко пада. Они, рекао бих, да и умиру пре но други. Циганин пресвисне у дугом затвору, тешко ће издржати ма само 5 до 6 година.“

Нисам имао прилике да се сам уверавам о свему овоме, али ми изгледа, да је ово тумачење истинито. То уједно разјашњава и ову препирку која се данас води о томе: „како могу најлакше румунски заточеници научити мађарски?“ Ј. Т.

Вести из места и са стране.

„Мађари се однарођују!“ И опет се чује по мађарским листовима овај усклик. Неко из Вел. Бечкерека дигао је први грају. Он вели, да је предео између Дунава и Мориша гробље по Мађаре. То је један од најбогатијих крајева, али посед није у мађарским рукама. Што има тамо Мађара, већином су слуге, па се однароде. И они који имадоше нешто имања пропадоше, па су такође сад ил у служби, или изгубљени. У сваком селу има неколико десетина Мађара, који служе код Немађара. У селу Јабуци само још дедови говоре и знају мађарски а синови и унуци се однародише. У Толвадији се повлашило четрдесет мађарских породица. „И зато се може рећи, да је предео између Дунава и Мориша гробље по Мађаре“ — вели дописник. Даље се тужи на мађарске тамошње свештенике и вели да су никакви. Тражи помоћи и од владе и од културних друштава. Отуд данас повика: Мађари се однарођују!

Опанци — на господским ногама. Пишу нам из Панчева: „Лане, а нарочито ове године почела су и господа, па и госпођице, да носе опанке. Тако је било код нас, па како чујемо и у Осеку, Новом Саду, Срему, Хрватској, а ево сад и у самој Пешти и Темишвару. Овдашњи опанчар Јефта Пеић добио је наруџбу од једне темишварске трговачке куће за 100 пари „господских опанака“, а из Пеште за десетак пари. Добро би било, кад би се опанак стално одомаћио пошто је врло практичан.

Руска дипломација. Бивши руски дипломата Тађишчев издао је недавно књигу „о руској дипломацији“ у којој историјским чињеницама доказује, да је руска дипломација за Александра I., Николе и Александра II. била у рукама Немаца, који су се увек више старали, да иду на руку Немачкој него Русији. Министар просвете, Дељанов, похвалио је ту књигу и препоручио ју ђацима високих и средњих школа као врло корисну читанку.

Митинг на води. Влада енглеска забранила је ирској лиги по целој земљи, да не сме држати своје скупове. Народна лига приређује сад митинге — на води. На месту, где се река Сер и Беров стичу приредише митинг. Стотинама чамаца покривало је реку. Скуп је примио одлуку, у којој се осуђују насилне мере енглеске владе.

Несретан број. Немац Макс Фридел упозорује свет, како је несрећна судбина Бугарске у свези с бројем 13. Тај број игра злослутну улогу у најновијој историји те земље. Берлински уговор потписан је 30. априла 1878., тачка тог уговора, која се тиче јужне Бугарске и источне Румелије носи број 13.; Александар Батенберг приспео је у Софију 13. априла 1879. и на послетку немачко име његово „Alexander der I.,“ има 13 слова — исто тако, као и име садашњега кнеза „Ferdinand der I.“, — а оба имена се морају немачки читати, јер су обојица Немци.

„Глас народа.“ Добили смо први број новог српског листа, „Глас Народа“ који је од 1. октобра почео излазити у Лесковцу, Србији. Лист је слободоумног правца, излази двапут недељно а годишња цена му је 8 фор. за наше крајеве.

Општина на изумирању. У пештанској жупанији има општина Вираг-Перег, која је на изумирању. Већ од пролећа владају тамо богиње и то тако зле, да болесници ретко остају. Сваки дан, још и сад умре по 5—6 душа, нарочито деце, а било је дана, кад је двапут и трипут толико помрло. А цела општина није бројала више од 1000 душа. Сад у тој општини влада очајање, јер богиње још не престају. Лекара нема, а деца већином нису ни каламљена од богиња. Ако овако још дуже устраје, општина ће сасвим изумрети.

Бунтовници у Шпанији. У Барцелони ухватила је полиција дванајест особа, које су спремале буну. Код њих су нашли нека с поште украдена рекомандована писма, у којима је било и новаца. Цела ствар изгледа сумњива и пре ће то бити прости лопови, но револуцијонари. Данас се изведбаше лопови, на чим их ухвате, они говоре о томе, како су крали из неких „политичких побуда“, јер држе да ће с њима у затвору као с „политичким кривцима“ лепше поступати, а власти волу да верују у неко „спремање револуције“, јер је лепше по њих кад могу казати: „ухватили смо завереничку чету,“ него кад кажу: ухватили смо неколико простих лопова.

Трговачко-занатлијски део „Заставе.“

Наша трговина.

ИСКРЕНА РЕЧ СРПСКИМ ТРГОВЦИМА.

(Свршетак.)

Та не туже се само Срби, већ и сами Јевреји на комисионаре. Кад се пак и њима неправо чини, како тек морају наши да страдају! Код ове прилике навешћемо један догађај у послу једног Јевреја, који је он сам испричао. Исти је послао шљиве из Босне у Пешту на продају. Његов заступник, богат комисионар, прода их и пошље му рачун и новце. Кроз неколико дана оде исти трговац и сам у Пешту другог посла ради, и састане се тамо са неким својим познаником пред његовим контоаром. Исти га запита, да ли би му продао једну партију шљива. — Шта плаћате? запита трговац из Босне. — Даћу вам толико и толико. — То је мало. — Није, тако сам и пре неколико дана купио, а цена је данас нижа. Збиља, је ли то ваша роба била, јер на врећама стајаше прва писма вашег имена. — Па шта сте платили? — Као што рекох. — Та неће бити. — Изволите унутра да вам покажем рачун. — Уђоше у писарну и речени трговац се увери из рачуна свог комисионара, да га је овај за 40 новчића по центи, односно за преко 700 фор. закратио. На то оде овом и позове га на одговор. Комисионар почне врдати, а кад му трговац рече, да је видио његов рачун, не имаде овај куд и одговори надувено, да је он те шљиве купио за свој рачун, па после поменутом Пештавцу продао — које је наравно само изговор. Са истом комисионарском фирмом стоје у свези неки наши имућни трговци. Кад она са својим суплеменицима тако поступа, како мора тек наше људе да прихваћа. Најлепше је, кад се догоди, да ти Срби, који с том кућом раде, друге Србе наговарају, да и они тамо пређу, као што је у ствари било: „Шта ћеш код тог Шапељуге (то је српски комисионар), хајде овамо код мог, тај је милионар. Можеш узети код њега и новаца, ако хоћеш.“ Кад се једном приликом пребацило неком познатом богатом трговцу, који такође туђина за комисионара има, што не пређе некој српској кући, која је доцније пала, одговорио је: нека они само раде и теку, а ја ћу већ прећи. То значи са другим речима, да би он радо тим комисионарима прешао (било их је двоје у ортаклуку), али му немају довољне материјалне гаранције. Како да им повери 200.000 фор. у роби, кад не зна како стоје. Тако мисле сви наши имућни житари и ту им се не може казати, да немају од части и право. Ми можемо тај начин мишљења осуђивати, ал ипак кад се боље испитамо, мораћемо признати, да су у нас ретки они, који би друкче чинили. Прошла су она времена, кад се поштеном човеку сво имање поверавало, ма он сирома био. А богме није ни тако лако наћи у нашим временима некадање поштење. Брига, потреба и трка за благом дали су људству друга својства. — Међутим имају туђини готово све наше имућне трговце за комитенте и заслужују са њима грдне новце, без да ти наши Срби имају у њих онакве заступнике, какове би требали имати. Осећају они врло добро, кад им њихов комисионар скине по који кајш, али куда ће?

Ми се мучимо, а туђин се нашом муком богати. Наши туђински заступници броје милионе, који су пак српским знојем а и српским сузама заквашени. То тако не може, а и не сме да остане, ако нећемо да се сами себе стидимо. Светске трговачке пијаце не смеју за нас кланице бити. Ми морамо наћи помоћи против тог зла, односно тражити начина, којим би се нашим трговцима омогућио најбољи куп и продаја, а нашим производима отворио свет.

Но има ли тог начина и даје ли се он спровести? Има и даје се.

Уведимо у нас узајам рад и удружимо се. Појединце смо слаби, ал сви скупа можемо бити јаки. Помислимо да наше опште зло, постаје најпосле свачије зло, а опште добро, свачије добро, и не одвајајмо се једно од другог; нарочито нек се не одвајају од целине они, који мисле да су на сувом и да им нико не треба. Ако свему народу у неком погледу зло иде, наићи ће оно кад тад и на њих. Народ је земља, кроз коју наши, кажимо, јаки, као снажно дрво, своје жиле пуштају. Ослабили земља, осушиће се жиле, а ветар ће дрво срушити.

Удружење, о којем је овде реч, је једно заједничко подузеће, које би на по нас најважнијој светској пијаци имало своју централу, а на другим важним пијацама своје филијале или контоаре, као н. пр. у Пешти централу, а филијале у Бечу, Трсту или Реци, ако је нужно и ако одговара, и на другим местима. Циљ тог подузећа, завода, који се може назвати „српска трговачко-занатлијска банка“, била би, да заступа српску трговину и производњу на светским пијацама и да нашем привредном сталежу све могуће користи прибави и у опште му у сваком погледу на расположење стоји, тако, да нам је стуб целог нашег привредног рада. Та банка не сме правити никакве послове за сопствен рачун, већ ће само добивене налоге извршивати. Она ће набављати и продавати нашим људба робу по најпробитачнијим условима, које ће главна скупштина деоничара углавити. Сваком деоничару се мора дати оригиналан рачун (дупликат) од оне куће или творнице, где је што за њега купљено, или при продаји, именовати купца и предати дупликат сензалске цедуљице, тако, да комитент потпуну контролу има и да је и замишљај само о несолидном извршењу налога искључен. Наши трговци, нарочито житари ће појмити, шта то вреди. Односно користи код купа навешћемо један пример. Почем ће та банка мање више сву српску трговину у рукама имати моћи, биће њена потреба у разној роби веома велика. Узмимо н. пр. шећер, од којег ће она потребовати количину, која у стотину хиљада м. цената иде, и која ће услед тог по тако ниску цену набављати, какву данас ни један трговац из наших крајева не постизава, а и ретко који великоварошки гросиста. На тај начин ће наш српски трговац тако јефтину робу имати, да се туђин њиме неће моћи мерити. Укусу ока, подлежећа роба, као галантерије и друга подобна, неће бити предмет налога, осим у присутству купца. Разлика између гросисте, ма он највећи био, и ове банке је за наших купаца та, што он своју заслугу око 15%, док банка по врсти робе, од 1½% до највише 3% урачунава. Ту дакле резултира разлика од око 12% у корист наших купаца, а да и не узимамо у призрење штетне последице користољубља сваког трговца или заступника у трговини, који за свој рачун ради. Користољубље лежи у природи сваког човека и заступљено је у њему у већем ил у мањем степену; оно је обично подстрекнуто од тежње за обезбеђење будућности и за богатством, а то чини да трговац, који за свој рачун ради, не може бити тако савестан извршиоц добивених налога, као за ту циљ постављени органи једног удруженог подузећа, којима уштрб налогодивца готово никакве специјалне користи не доноси, пошто се сва хасна код таких подузећа на хиљаде учесника дели, — ал им у другом погледу јако шкодити може, јер несавесно извршивање налога може жалбе против њих и отпуст им проузроковати. Поред толиких материјалних пробити удруженог подузећа налази се дакле и означена морална, т. ј. принуда на савестан рад његових органа. Удружење је систем новог будућег привредног рада, који ће ступити на место данашњег засебног, јер овај не одговара више наступајућем духу времена. Засебан рад, поред нагомиланог капитала, врши у нашим временима велику неправду; велики капитал није зато ту, да гњави малог трговца и произвођача, већ само да олакша велика подузећа. Успех у раду не треба да зависи од великог капитала појединих, већ од способности, вредноће и савесности

Што се тиче набаве капитала, који је за означену банку потребан, био би следећи начин поступка за препоручити.

Пре свега, предострожности ради, требало би покушај учинити са установом главног завода у Пешти, где је рад свакако највећи, без поменутих филијала, а кроз годину две дана, кад се осведочи наш привредни сталеж о користи и успеху његовом, установити и филијале. Капитал, који би за ту банку потребан био, може се са 250.000 ф. обележити. То је минимум. Мањи не би могао одговарати свима условима. Нама мора пре свега да належе, да тај завод опште поверење ужива, а то може само онда, ако и довољне материјалне гаранције даје. Речено је, да наши имућни житари на поменуту материјалну гаранцију велику важност полажу, а у интересу завода лежи, да те велике подузимаче такође придобије. Почем би сваком српском трговцу и занатлији у интересу лежало, да са тим заводом у свезу ступи, те би послови тог завода велике димензије добили, које се већ из тог да закључити, што Срби, које из Баната, Бачке, Срема и Славоније, које из Србије, Босне и Херцеговине, преко милион и по метерцената ране, шљива, лана и разних сировина у Пешту на продају отправљају.

Ми видимо по неке наше мале новчане заводе, као н. пр. земунска штедионица, који само са својим местом и својом околином раде; да ваљредно добро успевају, како не би то онда једини српски завод, који са читавим Српством у свезу стоји! Има ту осим тог вазда других путова и начина, који ће ширењу тог посла још са своје стране много допринети, ал о тим је боље на позваном месту говорити.

Поменути капитал од 250.000 ф. могао би се лако са 10.000 деоница по 25 ф. сакупити. Уписивање би се имало по свима српским местима приредити. Ако би се више од 10.000 деоница уписало, могао би се њихов број на 15.000 по 20 ф., или 20.000 по 15 ф., или 30.000 по 10 ф. заокружити, које би главна конституисућа се скупштина решила. Мала свота је зато узета, да може сваки учесник код тог подузећа бити. А да-л не лежи сваком у интересу, да неку ма најмању своту од 25 ф.; односно 10 ф. на тај начин уложи, где има основане наде, да ће му врло лепу, можда необично високу камату одбацивати, то нек сваки сам осуди. Нека се не губи и та околност из вида, да би деоничар могао имати у уставу зајамчено право, да код својих подузећа бесплатно свака нужна му упутства од управе заиште, која ће му ова тачно и савесно дати имати; а така упутства вреде често хиљаде. Осим тога би деоничар и то добро имао, што би о раду на светским пијацама редовно савесно извештен био. Све то само за, можда, 10 ф., који ће му се кроз кратко време са делимцима исплатити и осим тог још много вишу вредност имати.

Деонице би имале на име власника гласити, а могле би се само са дозволом управног одбора на другог превести. То је због очувања завода у српским рукама нужно.

Свако место, која би 1000 деоница уписало, имало би свој пододбор, који би исти завод у дотичном месту у локалном обрту заступао. Свако место пак где има деоничара мора имати поверенике, да би завод о сваком догађају тачно и благовремено извештен био.

Уредбе односно кредита и других надлежности имале би се на првом збору дотичних интересента или у главној конституисујућој се скупштини углавити. Ту је нужна строгост.

Неки извесни део зараде имао би се одвојити за установу фонда, који ће служити подизању индустријских подузећа у нашим покрајинама.

Ако тај завод у живот ступи, остаће српска трговина у српским рукама; српски трговац неће тада бити више туђин, и предмет експлоатације на светским пијацама; туђинска конкуренција нам неће толико бриге задавати; а наша младеж, која се трговини посвети, имаће прилике, да у том заводу и у његовим филијалима проучи светску трговину; и неће више бити, бар сва, упућена, да губи своје скупо време са адресирањем и превађањем (српским) писањем, које у туђинским радњама мора још да сматра за неку милост! Она ће у том свом заводу да види и проучи онај посао, који ће у потоњем животу делимице сама водити.

На српску трговачко-занатлијску заједницу је, да ову мисао оствари и да на тај начин створи нову епоху у српској трговини и производњи.

Наш извоз и увоз.

Промет Аустро-Угарске у 1886. години.

Дошли су нам до руку званични бројеви земаљског статистичког звања о нашем промету у 1886. год. Тај промет је представљао вредност од 840.3 милиона форинти, од чега је увоз стране робе вредио 421.12 милиона фор. а извоз наше робе је представљао вредност 419.17 милиона форинти. Из овога се види да је и прошле године био увоз са 1.95 мил. фор. већи од извоза, а то је старо наше зло, што показује нашу индустријску немоћ и назадак материјалног благостања. Но према прошлим годинама ипак је 1886. година била боља, јер је мањак нашег извоза знатно мањи, као што се из ових бројева види:

	извоз	увоз	разлика
Године 1883.	454.4	475.9	—21.2
„ 1884.	393.6	484.4	—90.7
„ 1885.	398.4	455.1	—56.7
„ 1886.	419.1	421.1	— 1.9

све у милијонима форинти.

Има још нечег карактеристичног у промету 1886. год. Ево шта: По количини (тежини у мет. центама) извезли смо прошле године мање, а по каквоћи (вредности у новцу) више робе. Друкчије је код увоза. Тамо је и количина и каквоћа мања. Нека о томе говоре званични бројеви. Прво о увозу: **1885.** год. платили смо за увежених **15.4** милиона метарских цената робе **455.1** милиона форинти, а **1886.** год. смо за увежених **13.5** милиона центи робе платили **421.1** милиона форинти.

Сад да видимо извоз: Ту је количина спала, а вредност скочила. Године **1885.** добилисмо са извежених **29.9** милиона мет. центи робе **398.4** милиона форинти, а **1886.** год. пак примилисмо за **29.6** милиона метарски цената извежене робе, **419.1** милиона форинти.

То је у главном. Наш извоз је отештао и због ђумручког рата с Румунијом. Тамо смо 1885. год. извезли 666,000 мет. центи, а 1886. год. само 86,000 мет, центи жита. Без извоза нема ни цене.

Од како се склопио последњи трговачки уговор са **Србијом**, наш је промет јако скочио са суседном српском краљевином.

Може се шта више рећи да је роба из Аустро-Угарске поплавила пијаце Србије и да је истисла робу из других држава. То се најбоље види из бројева о увозу робе у Србију. Србија је увезла робе за оволико златних форината:

	1886. г.
Из Аустро-Угарске — —	14,666.000
„ Енглеске — — —	1,642.000
„ Француске — — —	1,029.000
„ Русије — — — —	297.000

Овде смо узели само оне земље, из којих Србија највише увози, — те видимо да из

Аустро-Угарске највише увози, и то: папира (11.700 мет. центи за 400.000 фор), памука, вунени еспап и готова одела (за 2¼ милиона фор.), фини минерали (злато, сребро и т. д. за 1½ мил. фор.), и робу од дрвета, стакла и порцелана.

Извоз из Аустро-Угарске истиснуо је са српских пијаца разну робу из Немачке, и стакларску, гвоздену и челичну робу из Енглеске.

Што се опет извоза из Србије тиче и ту заузима Аустро-Угарска прво место. Ево бројева о српском извозу:

	1886. године.
У Аустро-Угарску — —	12,764.000
„ Енглеску — — —	77.740
„ Француску — — —	130.890
„ Турску — — — —	1,240.130

Све у златним форинтама.

Према 1885. години извоз Србије у Аустро-Угарску опао је са 1½ мил. фор., но ипак је сад највећи од свих држава. Србија извози у Аустро-Угарску: марву, рану, вуну, свиње, шљиве и др. Промет Аустро-Угарске са Србијом, одбио је од Србије пређашње њене прве увозаче Енглеску, Италију и Немачку.

На крају примећујемо нешто, ал то је уједно по нас најглавније. Овде у рачуну вели се свуда — Аустро-Угарска. Међутим било би занимљиво да су ти податци раздељени, те да видимо колико извози Угарска сама за себе. Она увози силне ствари из Аустрије, а индустријске производе извози највише опет Аустрија у суседним земљама. Где смо ми? Да се чист рачун угарског увоза и извоза изнео, онда би тек видили како стојимо.

Овогодишња жетва у Угарској.

Жетва за 1887. била је по званичном извештају за ужу Угарску (без Хрватске и Славоније) овака у метар. центама: жито 41,883.537, према 28.379.851 (1886.) и 31,109.050 (1885); а то је по ланцу ове године 8 46, 1886. 5.91, 1885. 6.53. Раж: 15,580.245, према 11,079.505 (86.) и 12,079 902, (85.) Јечам: 12,490.460, према 8.242.377 и 12 250.553. Овас: 9,870.959, према 8,663.185 и 8,572.939. Репица: 327.318, према 586.660 и 497.845. Дакле осим репице, ове друге врсте хране су куд и камо боље ове године донеле него пре године и две дана. По жупанијама и по величини производње жита долазе по реду: велико-бечкеречка са 5,110.241, бачка 3,954 931, тамишка 2,514.728 м. ц; остале жупаније заостају јако иза ових српских жупанија. Саме оне две банатске жупаније (бечкеречка и тамишка) за себе производе скоро ⅕ (петину) од жита целе Угарске, те је име житница Мађарске па и целе Европе потпуно оправдано. Но са производњом у релативном погледу не могу се наши крајеви са онима такмачити. Тако, да се само код жита задржимо, међу српским жупанијама и релативно производи највише бечкеречка, на ланац дођу 9.84 м. ц., бачка 9.37 а тамишка 8.35: но и од бечкеречке боље производе жупаније: шопињска (10.01), стоно-београдска (10.11), шомођска (10.20), њитранска (10.26), толнанска (10.34) а бекешка (10.78) те се уверавамо, да и према самим мађарским жупанијама није наша производња доста рационална, а камо-ли према напреднијим земљама, где је земљоделна на већом ступњу развића. Дакле још доста остављамо самој природи, да нам она плод доноси.

Занатлијство и трговина у Вршцу од 1817. до 1848. године.*)

Кад је Вршац 1716. год. од Турака ослобођен, било је у Вршцу само „српског" занатлијства (чизмара, кабаничара и варга.) Познијим насељавањем Немаца почеше се и „немачки" занати множити, ал зато ипак пре 1750. год. није било међу занатлијама н. пр. димничара, сајџија и стаклара; тек царском повластицом за насељенике, изданом год. 1763. дата је прилика занатлијама од сваке руке, да се у Вршцу населе.

Срби занатлије у Вршцу имадоше већ крајем прошлог века једног варошког сенатора, као надзорника, т. зв. „еснафског комесара." Доцније добише и Немци комесара за своје еснафе.

Као једна од првих прилика, — које су одмах по 1817. години по прилици слободних краљевских вароши уређиване, било је занатлијство, које је еснафски организовано, а „занатлијске привилегије" обнародоване су 6. фебруара 1818.

Српских еснафа било је седам:

Еснаф: котлара, лимара, златара, звонолија и т. д.
Еснаф: ћурчија.
Еснаф: кабаничара.
Еснаф: кројача (мађарских) и чизмара.
Еснаф: бербера.
Еснаф: сапунџија.
Еснаф: Торбара.

Немачких еснафа било је шест:

Еснаф: зидара, цигљара, дунђера, столара, бравара, вајара, и стаклара.
Еснаф: колара и ковача.
Еснаф: пекара, симџија и димничара.
Еснаф: кројача (немачких), шеширџија, чешљара, дуванџија (који су смотавали листове од дувана у цигаре и секли дуван,) гомбара, чојара, књиговезаца и бојадисара.
Еснаф: ужара, бачвара, сајџија и стругара.
Еснаф: варга, ременара, седлара, ципелара и месара.

Позније беше још више еснафа, јер се више здружени еснафа одвојило и самостално организовало.

Наскоро по уређењу занатства и еснафа утврђени су поново и трговачки односаји.**) Када је 1825. у Вршцу био већ пописан 121 трговац, добили су овдашњи трговци, — који су већ изодавна сачињавали нарочиту корпорацију и још од год. 1796. имали свог магистратског комесара, — декретом дворске канцеларије од 17. јунија своје властите привилегије.

Трговина Вршца пре 1848. била је знаменита, особито с вином. Вршчани су и са слачицом успешно трговали. Трговину са осталом робом унапређивала су три годишња вашара. Но вршачки трговци ишли су и на страну, особито у границу, где их редовно било на годишњим и недељним вашарима у Белој-Цркви, Алибунару, Панчеву и Перлезу.

*) Види: A verseczi községi iparisskola értesitője az 1886/7 tavév végén. (Извештај о вршачкој општинској занатлијској школи крајем школске године 1886/7.)

**) Види према нами Србима доста пристрасно дело: „Повесница слободне краљеве вароши Вршца од Срећка Милекера. Издао муниципални одбор сл. кр. вароши Вршца, поводом хиљаду годишњег опстанка Угарске. I. свеска.

Вести из трговачко-занатлијског света.

Ексере и шрафове увози Угарска у великој количини. Ми смо 1886. год. увезли за 2,905.509 фор. а извезли само за 301.633 фор. ексера и шрафова. И ова околност показује, како је наша индустрија слаба, и да баш у оним стварима оскудева, који се највише траже, т. ј. који се сматрају за дневну потребу

Петролејска бурад. Кр. угарско министарство трговине предложиће влади да се на петролејска (празна) бурад не плаћа ђумручина.

Извоз руске ране и брашна из Русије био је за 6 месеци ове године, далеко већи него лане, и то са 57,811.000 пуда а у вредности 41,992.000 рубаља. Највећи је био извоз жита, па ражи.

Занати с концесијом скопчани. У главној скупштини панчевачког магистрата претресан је и усвојен по предлогу варошких одбора (правног и финансијског) штатут о оним занатима, који су с концесијом скопчани.

Српска стакларска фабрика. Подузимач Нацко Јовановић и комп. основао је у Јагодини (у Србији) прву српску стакларску фабрику. Она израђује разне врсте стакла, а производи могу да конкуришу са најбољим страним фабрикама.

Занатлијска корпорација у Панчеву имала је управну седницу, у којој су решени ови предмети: да се против занатлија, који су дужни чланарина, поведе егзекуција, — закључено је доставити свима занатлијама правилник о оспособљењу шегрта, — узето је на знање председниково извешће, да се ова корпорација уписала за члана земаљске обртничке задруге у Пешти, — председник позива прегледаче шегртских школа, да их чешће посећују.

Испити за машинисте и ложаче били су у суботу 15. октобра у Темишвару, као што нам оданде јављају. Кандидати морали су знати нешто мађарски, а имали су сведочбе, да су бар 6 месеци практично радили своју струку. Срба беше мало на испиту.

Субвенција паробродском друштву „Лојду." Јавилисмо, да то морско паробродско друштво није задовољно, са понуђеном субвенцијом. Сад јављају из Беча, да су „Лојдови" изасланици започели с владом нове преговоре у тој ствари.

Трговина.

= **Нови Сад** 6. (18.) октобра. На житарским пијацама европским, па и оним прекоморским у Америце и Ивђији потрајао је живахан посао прошле и ове текуће недеље. Није толико велико извоза, или довоза, колико се спекулација постарала да задржи у рукама готовога зрна. Овогодишњи житарски посао ће врло рано да заврши своју сезону с тога, што је веома неизвесно шта ће нам пролеће донети у погледу промета са нашом раном. Није нам за овај мах ни Русија, широка Америка на путу а да нам нашу робу на европским пијацама потисне. Са иноземских, са прекоморских пијаца није на пијаце житарске у Енглеској и Француској још ове јесени робе донето. Руска пшеница ће истом према промету да прекрили француске па у неколико и пијаце житарске у Енглеској. У Русији је ране задоста и сваког зрна. На нашим, домаћим и горњим и доњим пијацама је посао у погледу промета са раном доста живахан. У Будимпешти су млинови јако заузети са куповањем пошто им је до израде брашна јер ово у великим количинама разашиљу на енглеске па и на пијаце у Бразилију. Цена је услед тога пшеници чврста, постојана.

На нашој пијаци житарској пренесена је цена ране она, од прошле недеље и за данас, довоза је мало пошто је безпрекидно кишовито време. Цена је остала и за ову недељу ова: Пшеница новосадска, шајкашка и сремска прве каквоће 6 ф. 40—50 н. средња 6 ф. 30—40 н. лакша роба 6 ф. 20—30 н. Наполица 5 ф. 70 н. Зоб 4 ф. 40 н. Јечам 4 ф 20—30 н. ванредно лепа роба до 4 ф. 40 н. Кукуруз стари 5 ф. 50—60 н. нов некрљен кукуруз 2 ф. 40—50 н. Све од 100 кгр.

Производи. Има више него месец дана како је на нашој пијаци радња и промет са машћу и сланином по све престала. — Продаја је ограничена на самопотрошњу мештанску и блиске околине наше. На горње пијаце нема односа. Маст на више 60 ф. на мање до 64 ф. Сланина сува 57—59 ф. од 100 кгр.

На свињској и месарској пијаци је без икакве промене. Угојени свињи су на горњим пијацама у цени напредовали.

*

У **Будимпешти**, 5. (17.) октобра. Производи. Вуна. Продано је у прошлој недељи свега до 400 м. ц вуне. Средња, бачка и банатска роба 78—82 ф. За штоф вуна 100 ф. Потиска друге стриже 72 до 73 ф Славонска вуна летња 54—55 ф. од м. ц Коже. Овчијих је кожа 8000 ком. продано. Плаћане немачке 2 ф. 20—50 н. бачке и банатске 2 ф. 10—30 н. српске 95—100 ф. од 100 ком. Јагњеће 75—78 ф. српске јагњеће 65 ф. све од 102 ком. Сирове коже кравије 86—88 ф. од 100 кгр. За Београд је пазарено 400 ком. кожа коњски по 65—68 ф. од 100 кгр. Телећих је кожа продано до 300 ком. по 105—210 ф. од 100 кгр.

Маст 59 ф. 50 н. до 60 ф. Сланина 51 ф. 50—52 ф. 50 н. Лој 32 ф. 50 н. од 100 кгр.

Шљиве. Продаја живахна са готовом робом. Босанске 75 ком. у по кгр. 23 ф. 65 н. 85 ком. 18 ф. 30 н. 90 ком. 17 ф. 40 н.

Спирит прост 25 ф. 50 н. до 26 ф. рафиниран 29 фор.

*

У **Будимпешти** 5 (17.) октобра. Пшеница је умерено нуђена, вожа за куповање је веома добра била. Цена је напредовала. Плаћана пшеница. Потиска тешка 81. 7 ф. 32½ н. 80. 7 ф. 25 н. 80. 7 ф. 2½ н. 79.5 7 ф. 15 н. Пештанска 80.5 7 ф. 20 н. 79.5 7 ф. 12½ н. Толнанска 79.3 7 ф 10 н. Бачка 79 7 ф 12½ н. Банатска 77.5 7 ф. 10 н. Све на три месеца.

Јечам 5 ф. 10 н. Зоб 5 ф. 50 н. Раж 5 ф. 55 н. Кукуруз стари 5 ф. 59 н.

Термини: Пшеница за јесен 6 ф. 59 н. за пролеће пшеница 7 ф. 25 н. Кукуруз за мај-јуни 5 ф. 68 н. Зоб за јесен 5 ф. 30 н за пролеће зоб 5 ф. 65 н. Репица се мало тражила преко целе недеље, домаћи творничари су је слабо тражили. Преко целе недеље је само 600 м. ц. продано. Плаћана је кол роба 10 ф. 50 н. до 11 ф. За август-септембар 1888. закључено је по 11 ф.

Пасуљ 7 ф. 25—8 ф. 25 н. жути 7 ф. 50—8 ф. пасуљица 10 ф. 25 н.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 6. октобра.

Дукати — — — — — — —	5·90
Наполеондори (20 франака) — — —	9·90
4% угарска златна рента — — —	99·40
5% „ папирна „ — — —	86·20
Немачке држ. марке — — — —	61·35

Нови Сад, 6. октобра

Данас је био одбор наше црквене општине. На позив градоначалника, изабрао је одбор два своја контролора, која ће учествовати при попису за школу способне деце. (Према броју за школу способне деце, а сигурно и према приносима, издаваће се варошки еквивалент појединим вероисповедима.) Одбор је изабрао г.г. Аркадија Варађанина и Радослава Хорвата. Управитељ више девојачке школе известио је одбор, да се толико ученица уписало ове године у вишу женску школу као никад до сад. Напослетку је одбор решио, да предложи скупштини жалбу против конзисторије, што конзисторија не расписује стечај на упражњена парохијска места. Жалба да се управи митрополитском савету. Био је у тој ствари и други предлог, т. ј. да се поднесе жалба, али да се уједно зауставе све администраторске плате, јер је рок администрацијама по закону истекао. Напослетку је решено, да се редовна црквена скупштина сазове за 29. октобар у 9 сати ујутру

Најновије вести.

— Бирачи др. Тројана позвали су га, да иступи из старочешке странке и да се придружи младочесима. Чески посланици (који?) предали су Тафеу писмено своје захтеве.

— У угарском сабору почела је адреска дебата. Опозиција је врло умерена. — Биће за идућу годину биће за 3½ милијона фор. неповољнији но што се мислило. Са бицеом предложиће министар Тиса сабору реформу монопола дувана, повишење потрошарине на вино, пиво, месо, одакле се мисли добити неколико милијона.

Дописка уредништва.

Т. у Панчево. Уђиће у петак. Ал би волели, да нам стигне донде други, поузданији допис.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је 41. број

СТРАЖИЛОВА

са овим садржајем:

Крчмарица Гина. Песма Вл. М. Јовановића. — Неготину на дан 6. септембра 1887 године, када је први пут у њему потекао точак воде са Вадњева. Од М. Ђ Милићевића. — Мали Павле. (По В Игу.) Препевао Милорад П. Ш. — Једна глава из Достојевског. Нова познанства Петров. (Свршетак.) С руског превео Јов. М. — Павле Орсаг Хвјездослав, словачки песник. (Наставак.) — Кепеци. Из артија покојног дра Ђорђа Натошевића. — Сунце и његова својства. (Наставак.) — Листак. Прилози за историју краљевине Српске, прве владе кнеза Михајла М. Обреновића III. (Свршетак.) — Ковчежић. Гласник. — Књижевне белешке.

„Стражилово" излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 нов. на по године, 1 ф. 25 нов. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова" у Нови Сад.

✝

Са тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се непрежаљена мати, мајка, сестра односно пуница

ЈЕЛИСАВЕТА БИРВАЛСКИ

рођ. Загорица

30-ог септембра т. г. у јутру у 5 сахати, после дугог и тешког боловања, у 63-ој години живота свога у вечност преселила.

Тело премиле и незаборављене покојнице, опојаће се по обредима православне цркве 1. октобра т. г. у 4 сахата после подне у храму светог Ђурђа, а затим на св. успенском гробљу сахранити.

У Сомбору 30. септембра 1887. год.

Мир пепелу њеном!

Јулијана Јовановић рођена Загорица, сестра, Милева Коњовић рођ. Бирвалски, Јулија Георгијевић рођ. Бирвалски, кћери. Јустин Коњовић, Паја Георгијевић, зетови. Давид, Ђорђе, Тончика, Иванка Коњовић, Ђорђе, Петар Бирвалски, Стеван, Марија, Олга Георгијевић, унучад.

РЕД ВОЖЊЕ ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 1. ЈУНА 1887. П. Н.

Полази из Новог Сада у Београд:

Брзи влак у 8 сати и 18 м. у вече.
Особни влак у 5 сати 55 м. по подне.
Мешовити влак у 9 сати 6 м. пре подне.

Полази из Новог Сада у Будимпешту:

Брзи влак у 7 сати 44 м. из јутра.
Особни влак у 8 сати 12 м. у вече.
Мешовити влак у 9 сати 54 м. пре подне.

Мушевити влак из Новог Сада у Ниш сваког петка у 10 с. 51 м. пре подне; из Новог Сада у Будимпешту сваке суботе у 4 с. 23 м. из јутра.

Ред пловидбе

помесног пароброда „Нимфе", од 8. (20.) септембра 1887. до даље наредбе.

ИЗ КАМЕНИЦЕ У НОВИ САД:
Пре подне: 5, 6, 8, и ¾10 сахата.
После подне: ½2, ½3, 4, и ½7 сах.

ИЗ НОВОГ САДА У КАМЕНИЦУ:
Пре подне: ½6, 7, 9, и 11 сахата.
После подне: 2, 3, 5, и 7 сахата.

☛ Недељом и свецем после подне не иде по тарифи, него по потреби.

Повратне карте имају вредност само за тај дан, за који су извађене.

Каменица, 3. (15.) септ. 1887.

Отправништво.

ОГЛАСИ.

ШПЕЦЕРАЈСКА И БРАШНАРСКА ТРГОВИНА

МИЛАНА ПОПОВИЋА

у Сиригу

потребује спомоћника. Вични влашком језику имају првенство. 2—2

ФРАНЦУСКИ

ВИКС СА УШТЕДОМ ЗА ПАТОСЕ

најјефтиније, најпростије

средство, којим можемо сами да мажемо тврде и мекане паркетиране патосе, за тим патосе од мекана дрвета и лакиране.

МОТО: Лепота, целисходност, двогуба трајност и највећа јефтиноћа.

ШНАЈДЕР И ДР. У БЕЧУ.

СЛОЖИШТЕ У НОВОМ САДУ:

код г. Љубе Стефановића и Д. Коде

4—10

Без четкања као огледало сјајне чизме.

РИХ. ГЕРТНЕРА

течна, француска од воде непробојна

заштитна белега

ЗА ЧАС СЈАЈНА ВИКСА,

која и у мокром не губи сјаја. „Једино" званично испитани и пронађени препарат, који кожи н шкоди. Цена једној флаши 50 новч. Шаље се: 2 флаше 1 фор. 30 пов, 6 флаша 3 фор, 12 флаша 4 фор. 80 н. поштарином плаћеном Треба пазити на заштитну белегу.

Уведено у ц. кр. трупе.

Фабрика:

Rich. Gaertner, Wien, Gieselastr. 4 Part.

У Новоме Саду: код Гавре Живановића и Д. Коде. 2—16

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.